

Oponentský posudek
k profesorskému řízení doc.dr.L.Hejdánka
předkládá prof. dr. Jan Heller, ETF UK

Dopisem ze dne 30.9.1991 se na mne obrátil prof. dr. M. Sobotka, DrSc., předseda komise, pověřené profesorským řízením docenta PhDr. Ladislava Hejdánka, se žádostí o oponentský posudek nejvýznamnějších vědeckých a odborných prací Dr. Hejdánka.

Mám k dispozici tyto práce:

1. **Mythos, filosofie a nepředmětná skutečnost**, Sborník Ivanu Dubskému k pětapadesátinám, Praha 1981, str. 307 -341, červenec 1981, xerokopie samizdatu.
2. **Život a slovo. Eseje II**, Oikumené sv. 5, Praha 1985.
Sborník obsahuje tyto práce:
 - a) Bios, mythos, logos (z r. 1975) str. 4-43.
 - b) Mythos, filosofie a „nepředmětná skutečnost“ (z r. 1981), str. 44-79.
 - c) K otázce založení „ontologie subjektivity“ (z r. 1982) str. 80-102.
 - d) Přítomnost pravidel a „to pravé“ (z r.1981) str. 103-143.
 - e) Variace a reflexe na témata vězeňských dopisů Václava Havla (z r. 1983) str. 144-190.
 - f) Básník a slovo (z r. 1984) str. 191-223.
 - g) Filosofie a společnost (z r. 1983) str. 224-281.
Na str. 282 je dokumentace uvedených studií.
3. **Nepředmětnost v myšlení a ve skutečnosti**, Ladislav Hejdánek a Jakub S. Trojan, Oikumené sv. 6, Praha 1985.
Sborník obsahuje tyto práce:
 - a) předmluva (z února 1986, 2 str.)
 - b) Svět bez člověka (1964) - L.Hejdánek
 - c) O pravdě v umění a ve filosofii (1964) - L.Hejdánek
 - d) Filosofie člověka a tzv. nepředmětné myšlení (1965) - L.Hejdánek
 - e) Poznámka o otázce nepředmětného myšlení (1977) - J.S. Trojan
 - f) Nepředmětné myšlení (Fragment; 1982) - L.Hejdánek
 - g) Nepředmětné myšlení a nepředmětná skutečnost (1982) - L.Hejdánek
 - h) Pět poznámek k textu LvH (1983) - J.S.Trojan
 - i) K diskusi o nepředmětnosti (1985) - L.Hejdánek
4. **Filosofie a víra**, Praha 1990, edice Oikumené
 - a) Atheismus a otázky nové interpretace (1964)
 - b) Víra a filosofie (1967)
 - c) Víra a moderní svět (1969)
 - d) Filosofie a křesťanství (1969)
 - e) Filosofie a víra (1970)
 - f) Vztah mezi filosofii a theologií jako filosofický problém (1983)
 - g) Věřit a myslit (1984)
 - h) Reflexe víry ve Starém Zákoně (1989)
 - i) Víra jako „kosmický faktor“ (1990)

Nebudu samozřejmě probírat předložené práce jednotlivě, ale pokusím se postihnout v nich hlavní Hejdánkova témata, jejich řešení a hlavně pak v závěru význam Hejdánkovy práce pro současnost.

Mám za to, že výchozím bodem celého Hejdánkova myšlení je otázka po pravdě jako nejvlastnějším úběžníku všeho dění a tím nezbytně i našeho myšlení. Hejdánkovi je pravda -

vyjádřeno nepřesnou zkratkou - výrazem pro svrchovanou, nepředmětnou, směrem k nám „transcendující“ skutečnost, která nás oslovuje, vyzývá k rozhodnutí, k akci, k tomu, angažovat se na její straně proti všemu, co ohrožuje konsistenci a perspektivu řádu jsoucna, život i naději, a tím budoucnost vůbec.

S problémem pravdy se Hejdánek utkal poprvé už ve své disertaci v r. 1952, v níž rozebíral ontologické předpoklady pojetí pravdy. Téma pravdy má v Hejdánkovi díle kořeny především u Rádla, který je vedle Masaryka a Hromádky asi jeho nejvýznamnějším duchovním otcem. Hejdánek se s ním ovšem také kriticky vyrovnává, sr. např. poznámku ve stati *Filosofie a víra* ve sborníku téhož jména, kde na str. 55 pozn. b píše: „Rádl přeceňoval radikálnost převratu, k němuž došlo vznikem filosofie a jejím intelektualistickým odmítnutím Homéra...“ Mám za to, že Hejdánek Rádla překračuje, ale přitom jej stále znovu tvůrčím způsobem ohledává a tak vytrídíuje a ponechává si z jeho myšlení to, co si zachovalo aktualitu a platnost.

S problémem pravdy, která nás přesahuje, souvisí organicky další Hejdánkovo velké téma: nepředmětné myšlení. Je mu věnován celý sborník z r. 1985, prostupuje však celým Hejdánkovi dílem. Rozumím-li Hejdánkovi správně, nejde mu o zrušení hranic mezi subjektem a objektem, jak k němu dochází v mystice a v orientálních myšlenkových proudech, a ovšem i v těch systémech, které z nich vycházejí. Takovým tendencím Hejdánek odpírá. Vychází naopak z toho, že podstatou filosofování není třídění a zvládání předmětně pojaté skutečnosti, která nás obklopuje a kterou tím ovládáme, tedy vposledu karteziánský model, nýbrž stálé vystavování se pravdě, která - protože sama doléhavě nepředmětná - nám znemožňuje setrvávat při předmětně pojatém obrazu skutečnosti. Nevím, zdali zde vystihují spád Hejdánkova myšlení dosti přesně, protože se mi na tomto místě tlačí do vědomí můj „mistr“ Martin Buber a svádí mne k tomu, posuzovat a ovšem i oceňovat Hejdánkovi filosofický zápas buberovskými očima. Ale Buber, i když se mi zdá v mnohém Hejdánkovi velmi blízký, je mu konkrétním partnerem filosofického rozhovoru jen zřídka, alespoň explicitně.

Mnohem častěji se objeví jméno předních filosofů existence, především Heideggera a Jasperse, a pak ovšem zvláště Patočky, Hejdánkova učitele. I s Patočkou se Hejdánek stále znovu vyrovnává. Snad lze Hejdánkovi rozhovor s Patočkou shrnout tak, že Hejdánek od Patočky přebírá mnoho otázek, ale nemnoho odpovědí. Střízlivá a věcná vyváženost, u jejichž kořenů jistě stojí Masaryk, brání Hejdánkovi v tom, aby se zcela přimkl k filosofii existence, eventuálně k fenomenologii, a přitakal k ní i tam, kde ona namísto sebekontroly střízlivým vztahem k historické realitě postuluje axiomy. V pozadí rozdílu mezi Patočkovými a Hejdánkovi odpověďmi je však asi i to, že Hejdánek nejen reflektuje dosavadní vývoj filosofie a stojí v živém vztahu k současným palčivým problémům - v tom se jistě s Patočkou shoduje -, ale nadto se stále znovu vrací k těm hlediskům a důrazům, které rostou z jeho upřímného, neokázalého, ale bytostného křesťanství, z jeho niterné zakotvenosti v biblickém poselství. To volá Hejdánka i všechny, kdo mu naslouchají, k odpovědnosti zcela svébytné a k naději upjaté k eschatu daleko za konvenčními horizonty. Zvláště se v Hejdánkovi díle vrací téma víry v jejím vztahu k pravdě a pravdy v jejím vztahu k víře. Této problematice je věnován sborník „*Filosofie a víra*“, který je dokladem toho, jak nekonvenčně a přece bytostně, soustředěně a pozorně se Hejdánek vyrovnává s křesťanskou tradicí, v níž namnoze šed' dogmat zasula žhavé jádro. Tyto Hejdánkovi stati nesou pečeť rozhovorů s jeho učiteli - křesťany, jako byl Hromádka a Souček, i s přáteli - křesťany, jako je Trojan a Balabán. A nesmím tu zapomenout ani na svéráznou a statečnou křesťanku - filosofku Boženu Komárkovou.

Tím se dostáváme k dalšímu závažnému tématu, prostupujícímu celé Hejdánkovi dílo, a to je otázka náboženství. Ve shodě se svými právě zmíněnými učiteli a přáteli, zvláště pak pod vlivem významného protestantského teologa a myslitele D. Bonhoeffera liší Hejdánek křesťanství a náboženství. Je žádoucí, říká, aby křesťanství odložilo svůj náboženský nános, který je znevěrohodňuje. I zde se pouští do bytostného zápasu na předsunuté výspě. Nezdržuje se však kritikou pokleslých náboženských podob a složek křesťanství, nýbrž sahá svou reflexí do samotného středu celé problematiky. A tou je otázka mýtu. Zde pak je Hejdánkovi předním partnerem v rozhovoru novodobý „velekněz mýtu“, Mircea Eliade. Eliade sice také sní a touží po překonání mýtu, ale fakticky se vposledku do něho vrací. Archetypické myšlení, vypracované Jungem, jej - Eliadeho - znovu a znovu strhává do své náruče. To Hejdánek dobře ví a proto analyzuje mýtus podstatně přesněji a pronikavěji než religionisté a etnologové, než psychologové a sociologové, kterým tu zřejmě schází specifické filosofické instrumentarium. Hejdánkovi tu nadto v kritické analýze mýtu pomáhá biblické poselství se svým důrazem na eschaton, na budoucnost, na teleologickou perspektivu všeho stvoření a tedy i člověka. Cestu, jak z mýtu vykročit, jak jej

překročit a zlomit vládu archetypů, rozpoznává Hejdánek v protikladu mythos - logos. Logos v Hejdánkově pojetí je však mnohem víc než jen statická struktura jsoucna. Logos je v řeči zároveň základem komunikace a s ní i nově aktualizuje dimenzi odpovědnosti, kterou archetypální mechanika mýtu vposledku destruuje. V tom je překročení mytičnosti zároveň bonhoefferovským odstupem ode všeho náboženského jako výronu člověka a jeho potřeby, upínat se přes sebe k jakémusi věčnému úběžníku, viz Hejdánkovu kritiku a analýzu dopisů Václava Havla ve sborníku Eseje II. na str. 181, kde mluví přímo o odhalení parazitické povahy archetypů, odhalení, které představuje bránu nové svobody v pravdě.

Vím, že jsem pominul mnohé, co by ještě mohlo a možná i mělo být řečeno. Nicméně to nejpodstatnější snad bylo připomenuto, a tak přikročím ke shrnutí a zhodnocení. Docent Hejdánek je nepochybně nejpronikavější protestantský filosof a myslitel naší současnosti, jistě zároveň i jeden z nej přednějších křesťanských filosofů Evropy. Už kvůli tomu je jasné, že mu právem patří stolice univerzitního profesora na našem staroslavném Karlově učení. Myslím, že o tom nemůže být sporu.

Ale jde ještě o něco víc, totiž o aktuální závažnost jeho důrazů v naší dnešní situaci. Po čtyřiceti letech nejen vnější, nýbrž nadto a především vnitřní devastace naší kultury a řady duchovních hodnot jsme se ocitli v bodu, kdy oficiózní tvrdá „racionalita“ bývalé ideologie, nadto od 1968 naprosto nevěrohodné, vytvořila ve valné části národa nejen osudné etické vakuum, nýbrž nadto i obrovský prostor pro iracionalitu, a to v jakékoli, i velmi pokleslé podobě. Její destruktivní projevy vyšlehávají v kriminalitě, rasismu a podobně, její záliba v temnotách se šíří v podobě jakýchsi „spirituálních drog“ jako je třeba astrologie, věštby atd. Zdá se, že tu málo pomáhají laskavá otcovská napomenutí k etickému humanismu, znějící z nejvyšších míst. Tak je - po mém soudu velmi naléhavě - na pořadu dne střízlivá a kritická reflexe fenomenů a proudů na pomezí racionality a iracionality, a to ve všech jejich podobách a zvláště v jejich kořenech. Ani vyčpělá racionalita novopozitivistického typu, repristinující vposledku, ať už vědomě či nevědomě, karteziánský model, ani nejrůznější druhy mysticizujícího a gnosticizujícího monismu nejsou s to čelit tomu, co - řečeno biblickým obrazem - vypěňuje toto vlnobití. A tu je Hejdánkova cesta vnímavé a poučené, střízlivé a kritické analýzy jevů na pomezí, cesta, která ví o poslední odpovědnosti a proto nadřazuje úkoly nad prožitky, jedinou filosofickou možností, jak být práv úkolům současnosti. Proto vřele doporučuji, aby docentu PhDr. Ladislavu Hejdánkovi byla udělena profesura na filosofické fakultě Univerzity Karlovy, v upřímném přesvědčení, že to bude ku prospěchu všech.

V Praze dne 12. října 1991.

Prof.Dr. Jan Heller
Poděbranská 551/119
194 00 Praha 9 - Hloubětín

Oponentský posudek k profesorskému řízení **docenta PhDr. Ladislava Hejdánka**

V souladu s požadavkem děkanátu filosofické fakulty UK a s přihlédnutím k tomu, že řada nezbytných údajů o uchazečově osobě, o jeho vědecké produkci a pedagogickém působení bude zajisté všestranně dokumentována v dalších přílohách k profesorskému řízení, soustřeďuji se v tomto oponentském posudku na několik badatelských témat doc. Hejdánka, která se mi jeví jako klíčová. Vzhledem k mému zaměření hodnotím je především z hlediska filosofického; nepokládám se za dostatečně kompetentního posuzovat je z hlediska odborně theologického.

Předložené práce jsou většinou situovány do 70. - 80. let (s výjimkou studií ze 60. let), kdy mohly oslovit čtenáře jen v samizdatových vydáních (zpravidla v edici Oikumené), příp. v rámci organizace „domácích“ filosofických seminářů. O jejich překladech v zahraničí a o německém vydání Pražských dopisů se zmíním později.

Hejdánkovy práce se z mého pohledu sdružují do několika tématických okruhů.

První z nich bych vymezil problematikou vztahu mýtus - filosofie - víra - theologie. Nedávno vydaná publikace „Filosofie a víra“ se mi v tomto směru jeví jako autorův užší výběr studií na toto téma. Většina studií se soustřeďuje na sémantickou opozici filosofie-víra, filosofie-theologie. Ocenil bych na nich mj. to, že - implicitně nebo explicitně - stojí v nich v popředí úsilí o

odpověď na otázku tak základní, jako je otázka „Co je filosofie?“ Položena jest i zodpovídána kultivovaně, s erudicí, s otevřeností ke světu (pro mne sympatickou), projevující se v úzkostlivé péči 1. o racionální argumentaci, pojmově přesnou reflexi, 2. o svobodné uplatnění filosofie jako věci myšlenkově a eticky náročné volby, neustále obnovované a kritické, 3. a tím neustále vtahované do sféry „životní orientace“, tj. do sféry víry (kterou filosofie kultivuje a naopak je též jí stimulována). Hejdánkovo pojetí filosofie patří v tom smyslu k těm iniciacím, které se v našem prostředí snažily a snaží postavit a interpretovat postulát „života v pravdě“. V té souvislosti bych ocenil Hejdánkovo úsilí o upřesnění místa náboženské víry v životě dnešního člověka, o „demytologizaci“ tradičních představ theologických, o zdůvodnění nezávislosti a komplementárnosti filosofického a theologického tázání, o vpravdě ekumenický způsob uvažování.

Druhý relativně ucelený tématický okruh badatelského zájmu tvoří u Hejdánka problematika tzv. předmětného a nepředmětného myšlení. Je vnitřně propojena s prvním tématickým okruhem, zvýrazňuje jeho dimenze noetické a ontologické. Cenný je přitom nejen pokus o filosofickou reflexi náboženské víry, ale - zejména ve studiích ze 60.let - také úsilí o pochopení a současně překonání „zevnitř“ - implicitní marxistické filosofie člověka a světa (rozbory prací K.Kosíka).

Oběma tématickým okruhům je společné to, že se v nich klade fundamentální otázka nezbytnosti vnitřního propojení mezi „alternativní“ (ve vztahu k staleté tradici „předmětného myšlení“) interpretací filosofie člověka a novými pohledy na povahu „skutečnosti“ samé, na problematiku ontologickou. Přínosným je zde mj. Hejdánkovo úsilí o domyšlení dosahu faktu, že v křesťanství bylo filosofické nazírání přesunuto od mytické vazby na minulostní archetypy k „filosofii naděje“, k nazírání sub specie futuri.

V kontextu profesorského řízení bych považoval za přiměřené zdůraznit, že při řešení těchto problémů se nedává Hejdánek svést (a nebylo by to těžké) k vyznavačské či zvěstovatelské rétorice, nýbrž že naopak neustále vystavuje svou víru filosofické reflexi.

Ve všech svých úvahách Hejdánek pracuje s historicko-filosofickými interpretacemi. Tím by se dal vyčlenit čtvrtý tématický okruh, tj. Hejdánkův přínos k historiografii filosofie. Neustále se vrací nejen ke klasické filosofické a theologické tradici (k rozborům filosofie antické anebo k theologicko-filosofickým inspiracím K.Bartha, D.Bohoeffera aj.), ale přináší i nové pohledy na tradici českého filosofického myšlení, z níž vzešel. Z ní nutno uvést mj. jméno T.G.Masaryka, J.B.Součka, J.L.Hromádku (který stimuloval Hejdánkovu orientaci na problém filosofické reflexe víry zděděné z české reformace), J.B.Kozáka, J.M.Lochmana, J.Patočku a zejména Emanuela Rádlu. Tak jako J.L.Hromádka obohatil svým theologicky zosřeným pohledem poznání Masarykovy filosofie, přináší i Hejdánek mnoho nového pro badatele v oblasti dějin českého myšlení.

Připomenou-li nyní „poslední“ okruh Hejdánkových témat, okruh takřkajíc „filosoficko-politický“, jde o intelektuální, občanské a mravní aktivity, zcela organicky vyplývající z Hejdánkova pojetí úlohy filosofie a víry, ať již je vyjádřeno v „Pražských dopisech“ o Chartě 77, v zamyšlení nad Havlovými dopisy z vězení anebo v jeho publicistice. Existenciální a hermeneutický rozměr filosofie, péče o její přesnost a kritičnost, se tu propojuje s osobním nasazením, s vlastní praktickou životní orientací.

V té souvislosti bych připojil poznámku o zahraničním ohlasu prací doc. Hejdánka, která po mém soudu nesmí v posudku tohoto druhu chybět. Z mých informací o tomto aspektu bych zde vyzvedl německé vydání Pražských dopisů „Wahrheit und Widerstand“ (Kirchheim, München 1988, s medajlonem o autorovi z pera M.Waltera), dále četné překlady Hejdánkových studií (o jejichž vydání v zahraničí není dosud úplný přehled) a rovněž ohlas jeho práce u zahraničních účastníků filosofických seminářů. Za výraz mezinárodního ocenění byl z podnětu vedení Institut International de Philosophie v Paříži navržen za člena této prestižní organizace, jejímž členem byl Jan Patočka.

Doc. Hejdánek je autorem početných, filosoficky erudovaných prací, oceňovaných i v zahraničí, dlouholetým „neoficiálním“ a dnes velmi angažovaným kmenovým pedagogem, výraznou osobností filosofickou, občanskou i lidskou, takže plně a rád doporučuji, aby byl jmenován profesorem filosofie.

Posudek k profesorskému řízení

docenta PhDr. L. Hejdánka

Doc. PhDr. Ladislav Hejdánek předložil k profesorskému řízení rozsáhlý soubor svých prací; až na výjimky byly všechny původně publikovány v samizdatu, od té doby však byla řada z nich publikována knižně nebo časopisecky, a to u nás i v zahraničí. Jde o velký a přitom vnitřně jednolitý soubor prací na rozhraní filosofie a teologie, které jsou však vzdáleny pozici teologicky vzdělaného filosofa nebo reflektujícího teologa v dřívějším pojetí. Díky teologické erudici může Hejdánek revidovat některé základní filosofické postupy a přístupy a na druhé straně může díky svým filosofickým východiskům podstatným způsobem přispět do současné teologické diskuse. Jde tedy o svébytné dílo, jehož pozice na rozhraní mezi filosofií a teologií neznamená pozici periferní, nýbrž naopak zásadnější, než může být pozice uvnitř té či oné oblasti. Pokusím se na několika bodech, které Hejdánek z různých stran osvětluje, poukázat na základní význam Hejdánkových reflexí o filosofii a teologii.

Hejdánek se opětovně zabývá obecně problémem vztahu filosofie a teologie. Teologie musí používat filosofie, protože filosofie vypracovala pojmové instrumentarium k myšlení čehokoli, i skutečnosti nás přesahující, ale dalo se to za cenu deformací a ohýbání filosofie na jedné straně a určitého podlehnutí teologie zpředměťující intenci filosofie.

Zpředměťování, objektivizování, související s pojmovým myšlením, je podle Hejdánka fenomén základního významu pro současné diskuse, probíhající v obou těchto disciplínách. Hejdánek obohacuje kritiku zpředměťujícího myšlení, jak se s ní setkáváme u Jasperse nebo Heideggera, o poukaz na navázání řecké filosofie na mytické archetypy. Filosofie se mu nejeví v tak příkrém rozporu s mytickým myšlením, jak to bývá obvykle traktováno ve smyslu paroly „od mýtu k logu“; filosofie proměňuje ve svém vzniku v distanci k bezprostředně prožívanému minulostní archetypy mýtu ve věčné formy výkladu světa. S tím souvisí další motiv, který Hejdánek do naší problematiky uvádí, totiž teze o nejen řecko-křesťanském, ale židovsko-křesťanském původu evropské kultury. Podle Hejdánka k překonání mýtu nedochází pouze v řecké filosofii (ta s ním dokonce v jistém významném smyslu nepřestane souviset), nýbrž i v židovské (a později ovšem křesťanské) víře, reprezentované proroky. Ta svou eschatologickou orientací umožňuje rovněž distanci, která je potřebná k emancipaci od mytické identifikace s pravzorovým dějstvím. Eschatologicky orientovaná víra (nikoli náboženství) je Hejdánkovi zároveň pendantem k řeckému objevu pojmového myšlení, které postupuje metodou zpředměťování, objektivizace.

S Hejdánkovou analýzou a kritikou zpředměťujícího myšlení, s nímž souvisí metafyzika, jsou spojeny úvahy o tzv. méontologii jako nové filosofické disciplíně, která by se zakládala na ocenění „ne“ jako základní perspektivy našeho života, která umožňuje vztahovat se k životu jako celku a která je pramenem naší svobody i schopnosti teoretického myšlení. Zde se Hejdánek dotýká nejzazších otázek filosofie a míří na stejný problém, na nějž poukazuje Patočka ve svém „Negativním platonismu“.

Teologickou i filosofickou konsekvencí, kterou Hejdánek ze své kritiky zpředměťujícího myšlení i ze své „méontologické“ pozice vyvozuje, je nesprávnost použití toho způsobu myšlení, v němž se běžně pohybujeme, i na to všechen subjekt-objektový postoj „přesahující“, „obestírající“, „obkličující“. Hejdánek se v souhlase s moderními teologickými proudy obrací dokonce proti pojmu „boha“ jako předmětnému způsobu zachycení nepředmětné povahy toho, co přesahuje všechno rozlišení na subjekt a objekt, všechny předměty a horizonty. V práci „Mythos, filosofie a 'nepředmětná skutečnost'“ ukazuje na rozboru Platónova Symposia, že i Platón zná oslovování, vyjevování, „zasvěcování“, které sice zprostředkuje kněžka Diotima, jejímž podmětem je však sama pravda. Z toho všeho je patrné, že Hejdánek se dotýká nejsubtilnějších filosofických otázek, při jejichž vyjadřování se naše myšlení ocitá v největších obtížích, že však vždy pracuje s fenomenálním vykazováním toho, o čem uvažuje. Celá Hejdánkova pozice umožňuje pronikavé analýzy našeho tradičního filosofického i teologického myšlení, korektury dosud běžných „loci communes“ a nový pohled na kořeny evropské duchovní tradice.

Hejdánek byl významnou postavou našeho disentu, mluvčím Charty a už dávno předtím

organizátorem bytových seminářů, který ve svém bytě pořádal rovněž přednášky cizích profesorů. Z této situace se zrodily obsáhlé „Dopisy příteli“, jejichž výbor byl vydán v Německu r. 1988, úvahy společenskofilosofického, politologického, sociologického charakteru nad poměry v Evropě a zejména ovšem u nás, které pronikavě osvětlují povahu dění, které probíhalo u nás, a klima, v němž probíhalo. Jsou tu pronikavé rozbory socialismu, i tehdejší západní společnosti, v nichž vystupuje do popředí morální aspekt, ovšem bez jakéhokoli moralizování. Jsou to jakési duchovní dějiny událostí, které probíhaly právě v nejvypjatějších dobách - po Chartě a v letech po ní následujících. Dotvářejí podobu filosofa, který je schopen velké abstrakce, ale jehož život se zároveň nezříká odpovědnosti za svou „obec“. Ze všech těchto důvodů doporučuji vřele jmenování profesorem.

Leden 1992

Prof. Milan
Sobotka

Eine gewisse Bedeutung kommt jenen vorwiegend von der Existenzphilosophie geprägten Philosophen zu, welche die theoretisch-technische Beziehung auf einen G(egenstand) im weitesten Sinne abwerten und ihr ein völlig anders geartetes „ungegenständliches“ Bezogensein als das „Eigentliche“ gegenüberstellen. Diese Tendenz geht letztlich auf die Differenz im G.-Begriff bei Kant zurück, kommt aber auch bei Fichte (‘Die Bestimmung des Menschen’) wenn auch nur peripher zum Ausdruck und erlangte Bedeutung in der Öpositiven PhilosophieÖ Schellings. Sie war bestimmend für die Hegelkritik Feuerbachs und Kierkegaards. Hauptvertreter dieser Tendenz wurden *Marcel, Ebner, Buber, Rosenzweig, Gogarten, Heim* und in gewisser Hinsicht *Jaspers*. Die für diese Denker grundlegende und eigentliche Dimension des Ungegenständlichen betrifft durchwegs die zwischenmenschliche (dialogische) oder die religiöse Beziehung, in welcher die Unmittelbarkeit des begegnenden (göttlichen oder menschlichen) Du radikal unterschieden ist von aller gegenständlichen Erkenntnis. In diesem Sinne führen die Unterscheidungen von Existenz und Objektivität (*Marcel*), Ich-Du und Ich-Es (*Buber*), Existenz und Dasein (*Jaspers*) zu einem G.-Verständnis, in welchem der Mensch, sofern er gegenständlich bezogen ist, geradezu in einem defizientne Modus seines Menschseins steht, während das Un-gegenständliche, Irrationale die Bewandnis des Eigentlichen erhält. Diese Un-gegenständlichkeit des Eigentlichen führt dann unvermeidlich zur Kompetenz-, ja Belanglosigkeit jeder letztlich notwendig gegenständlichen (philosophischen, theologischen) Vermittlung.

(..., Historisches Wörterbuch der Philosophie, Bd.3. (G-H), Basel 1974, s. 133, heslo

„Gegenstand“.)